

Christer Wallen

Särö

Det finns trots allt hoppfulla saker i den världskris som pågår. Beslutsfattare världen över tvingas finna en global lösning, göra gemensamma överenskommelser, ge finansmarknaderna nya restriktioner och hårdare regler. Bonusfesten är över.

-Väldigt mycket av det som nu skett i USA liknar vad som hände i Sverige 1990. Men det går inte att jämföra de båda kriserna, säger Christer Wallen, fd vd för finansbolaget Gamlestaden.

Han tror inte att lågkonjunkturen kommer att vända förrän slutet av 2010. Först 2012 är Sverige på fötter igen.

_Det här är det värsta som hänt sedan 1931. 1990 var det ingen lågkonjunktur utan en finans- och fastighetskris koncentrerad till Sverige och några få länder. Och trots krisen fungerade både import och export och det såldes bilar. Det stora problemet nu är att det är både finanskris och lågkonjunktur samtidigt och hela världen är drabbad. Det har spritt sig som en farsot, säger han.

Det har tagit tid innan omfattningen av krisen sjunkit in i många Svenskars medvetande. Kanske beror det på att man gör jämförelser med 1990, tror Christer Wallen.

-Men det går inte att jämföra med kraschen då. Det är så oerhört mycket större nu och även om Sverige är rätt bra rustat är jag djupt oroad. Man tror att vi får räkna med en arbetslöshet på 12-14 procent och det är vi inte vana vid.

Han har haft en omtumlande karriär. Under flera år var han auktionsutropare i Göteborgs fiskhamn och då handlade tillvaron om ettans kolja och tvåans torsk. 29 år gammal gick han vidare till bankvärlden där han vetgirigt hoppade på så mycket utbildning och kurser han kunde och det gav resultat. Det tog inte lång tid innan han titulerade sig bankkamrer och därefter bankdirektör. Efter 1975 blev han ett känt namn i Kungsbacka som bankdirektör på SE-bankens kontor.

-Jag hade flyt. Kungsbacka var rena Klondyke på den tiden och jag hade Sveriges bästa personal. Tiden där var den lyckligaste perioden i mitt liv, säger han.

Christer Wallen hade tänkt avsluta sin yrkeskarriär i Kungsbacka. Men någon i Göteborg hade uppmärksammat den duglige bankdirektören i grannkommunen. Och han kunde inte tacka nej när han 1987 erbjöds jobbet som vd och sedan koncernchef för ett av Sveriges största finansbolag, Gamlestaden i Göteborg, som ägdes av Nobels industrier vars ägare var Erik Penser.

Han hamnade snabbt i hetluften där det mesta handlade om volym, risktagande och innovationer. Det viktigaste var att alltid ligga längst fram. Det snurrade fortare och fortare. Att bromsa eller stoppa hjulen var näst intill omöjligt.

-Även om man skulle velat hade det varit känsligt att stiga av karusellen.

Marknaden kunde uppfatta det som en dålig signal från företaget. Att det inte gick så bra längre, säger han.

I det anrika företaget som startat i textilbranschen ingick 7 dotterbolag i Sverige och ett i London. Tillsammans hade koncernen ett 80-tal anställda och 1989 blev den börsintroducerad. Ett år uppgick balansräkningen till 18,4 miljarder kronor.

-Spekulationsekonomin blomstrade. Bankerna beviljade bottenlån och vi fick toppen. Säkerheten vi lämnade på penningmarknaden bestod av vår låneportfölj och banker, industrier och finansbolag försåg oss med pengar. Allt byggde på att tillgångarna i form av fastigheter, flygplanleasingkontrakt och fartygsreverser skulle vara värdebeständiga. Och med facit i hand kan man konstatera att det blev en kraftig överbelåning. Den svenska fastighetsmarknaden var så överhettad att många sökte sig utomlands där det gick att köpa fastigheter billigt. Den svenska modellen applicerades i andra länder och man räknade kallt med att fastigheterna skulle stiga i värde. Fartblindheten drabbade de flesta i finansvärlden. Och i takt med att pengarna flöt in och makten ökade så accelererade även girigheten. Tillvaron kretsade kring flotta villor, Porchar, privatplan med överbelånade fastigheter som grund. Christer Wallen medger att även han drabbades av fartblindhet.

-Man fascineras av att sitta vid de stora pojkarnas bord. Det var rätt roligt att vara där uppe i glansen. Men det är en värld där man vänder kappan efter vinden. Från att ena dagen ha stått på toppen kan man nästa dag åka ner på botten, säger han. Trots att han hade 20-års erfarenhet från bankvärlden ringde inte varningsklockorna tillräckligt kraftigt. Precis som alla andra trodde han att fastigheternas värde skulle bestå och fortsätta stiga. Ingen räknade med att det en dag kunde ta slut. Och det fanns egentligen ingen återvändo. Om vinsterna skulle öka måste också volymerna höjas. Och så kom den dagen när allt började vackla och bankerna inte längre ville finansiera finansbolagen. 1990 tog det en ända med förskräckelse. Fastigheterna sjönk i värde med mellan 40 och 50 procent.

-Det var förfärligt och det hade samma mönster som vi nu ser i USA. Den låga räntan i USA har gjort det möjligt för många att köpa ett eget hus och belåna det till 100 procent. Och när en husägare inte längre klarar av sina lån så lämnar han över nyckeln till banken och så får den ta ansvar för fastigheten. Det är en skillnad mot hur det går till i Sverige, säger han.

Om politikerna inte hade avreglerat marknaden hade finanskrisen 1990 inte behövt inträffa, anser Christer Wallen. Under 1970- och 1980-talen var det starkt reglerat hur mycket pengar bankerna fick låna ut. Men så drog regeringen ett pennstreck över alltihop och det blev fritt fram att låna ut och även att köpa fastigheter utomlands.

-Om regeringen inte hade avreglerat bankerna hade detta kanske aldrig hänt. Vi ser nu vad som händer i de Baltiska staterna där svensk bankutlåning verkar ha skett på samma naiva sätt som på vår tid.

Enligt Christer Wallen hade bankerna inget intresse av att försätta Gamlestaden i konkurs eftersom det allvarligt kunde skada hela den svenska finansvärlden. I väntan på bättre tider gjordes istället en successiv avveckling och många fastigheter med dåliga krediter lades in i bankernas egna fastighetsbolag.

Och som i alla kriser sopas trappan uppifrån och neråt. Christer Wallen satt längst upp och föll tyngst.

-Krisen orsakade ett mediedrev på många av finansmarknadens aktörer. Det var en mycket tung period i mitt liv, inte minst för att man kände sin heder ifrågasatt. Jag har ofta rannsakat mig själv. Hur kunde detta hända? Kunde jag förhindrat något? Även om det inte går att finna svar på frågorna så kommer jag alltid att känna mig skottskadad och må dåligt när jag tänker tillbaka på den tiden.

Golfen och klubblivet blev livlinan när tillvaron rasade ihop. När maktens elit försvann fanns gubbarna där ute på golfbanan kvar och varken väder eller årstid stoppar deras ronder på banan.

Han ser också en hoppfullhet i det som nu händer i världen. Mycket dåligt som varit dolt kommer upp till ytan.

-Det kommer att bli hårdare regler för finansmarknaden framöver. Alla stater måste nu hjälpas åt för att hitta en global lösning. Och det är positivt för den framtida gemenskapen.

På frågan om Sverige har lärt sig något sedan förra gången svarar Christer Wallen ja.

-Efter förra fastighetskraschen blev bankerna restriktivare vid långivning. Och det ställdes mycket större krav på att låntagarna skulle klara en räntehöjning. Men den yngre generationen var inte med 1990. Och den har gjort om samma misstag som vi gjorde då. Om 15 år sitter där en ny generation som också kommer att göra om misstagen. Därför vilar det ett stort ansvar på politikerna, säger han.

Om du fick leva om ditt liv vad skulle du då syssla med?

-Jag skulle jobba med människor i någon form. Kanske hade jag suttit som personalchef någonstans, säger Christer Wallen.

Boel Töpel

Bildtext:

Christer Wallen har i många år varit ordförande i Hamra golfklubb vars historia han dokumenterat i en nyligen färdigställd bok.

FOTO: Boel Töpel